

Wrocław , dnia 14 czerwiec 2015 r.

Prof. dr hab. Maciej Szostak(prof. nadzw. U.Wr.)

Katedra Kryminalistyki

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii

Uniwersytet Wrocławski

Recenzja dysertacji doktorskiej Pana mgra Ireneusza Gdaka

pt.: *Profilowanie kryminalne przestępców seksualnych.*

I.

Wybór tematu dysertacji i ocena jego przydatności

Problem objęty tematem recenzowanej dysertacji doktorskiej należy do zbioru zagadnień związanych z problematyką sensu largo psychologiczno-kryminologiczno-kryminalistyczną, a sensu stricto-śledczą.

Problematyka *profilowania kryminalnego* stanowi przede wszystkim, wciąż w polskiej literaturze procesowo-kryminalistycznej zagadnienie nowe o interdyscyplinarnym, wielowątkowym charakterze, wymagające przybliżenia, opisanie i metodologicznego uporządkowania. Z tego powodu (i kilku innych) wybór zatem problematyki profilowania jako przedmiotu rozprawy doktorskiej uważam za pomysł udany , potrzebny zarówno dla teorii a przede wszystkim praktyki śledczej. Przedmiotem jednakże badań Autora dysertacji nie jest *expresis verbis* profilowanie kryminalnej lecz jedna z jego form, odnosząca się do bardzo złożonego i skomplikowanego problemu społeczno-patologicznego, jaki stanowi przestępczość seksualna.

Rację ma Kandydat uznając ten właśnie obszar badań za szczególnie interesujący poznawczo i istotny z punktu widzenia życia społecznego i praktyki śledczej. Problematyka bowiem przestępczości seksualnej to zagadnienie

należące do szczególnego typu problemów wymagających z pewnością nie tylko wiedzy specjalnej w zakresie procesów rozpoznawczych, wykrywczych, dowodowych czy profilaktyczno-prewencyjnych ale i wiedzy w zakresie nauk społecznych i penalnych w tym kryminologii czy wiktymologii . Z ww. powodów wybór tematu przedmiotowej dysertacji oceniam pozytywnie.

II.

Ocena zawartości merytorycznej dysertacji .

Praca doktorska Pana I. Gdaka składa się z: VII rozdziałów , wstępu, podsumowania i wniosków oraz spisu bibliograficznego.

W rozdziale pierwszym pt.: *Kryminologiczne ujęcie przestępczości seksualnej i jej problematyki* Autor dokonał umiejętnego wprowadzenia do problematyki przestępczości seksualnej uwzględniając zagadnienia: etiologiczne, biologiczne ,społeczne i kulturowe, a także czynniki ryzyka, procesu resocjalizacji i leczenia przestępców seksualnych oraz problematykę urazów i ich skutków wywołanych u ofiar przestępstw seksualnych .

Rozdział II pt.: *Charakterystyka przestępstw na tle seksualnym stanowi dobre wprowadzenie czytelnika w zakres społecznych zagadnień związanych z przestępczością seksualną w aspekcie społeczno-patologicznym, kryminologicznym , kulturowym, karno-prawno-publicznym.*

Rozdział trzeci poświęcony *Taktyce wykrywania przestępstw na tle seksualnym* stanowi dobrze przemyślaną i skonstruowaną „narrację” wprowadzającą czytelnika w zakres karno-prawno-procesowy, ze szczególnym akcentem taktyczno-kryminalistycznym, związanym z czynnościami

wykrywczyymi . Ma rację Doktorant twierdząc iż: „(...) Wykrywanie sprawców przestępstw seksualnych należy do najtrudniejszych ze wszystkich kategorii przestępstw”(…). (wstęp)

Dopiero rozdział IV stanowi *expressis verbis* charakterystykę problematyki profilowania kryminalnego *sensu stricto*. Autor odniósł się w nim do zagadnień umiejscowienia profilowania w systemie czynności śledczych tj.: rozpytanie, i przesłuchanie, a przede wszystkim przedstawił syntetycznie historię profilowania, jako metody śledczej opierając się w przeważającej mierze na anglo-amerykańskiej literaturze przedmiotu. Problematyka profilowania kryminalnego umiejscowiona w systemie tzw. analizy kryminalnej wydaje się ciekawą metodologiczną propozycją wychodzącą na przeciw nowym, naukowo-śledczym trendom poznawczym.

„(...)Ściśle biorąc , FBI zrezygnowało ze stosowania terminu „ profilowanie kryminalne” (a także podobnych jak „profilowanie psychologiczne” czy „profilowanie zachowania”) dla opisu metod badania zachowania przestępczego. Zostały one zastąpione szeroko rozumianym „ blankietowym” zwrotem „kryminalna analiza śledcza” obejmującym profilowanie, ale także pośrednie oszacowanie osobowości, analizę przypadków wątpliwych co do przyczyny śmierci i propozycje co do strategii procesowej. W tym kontekście celem profilowania jest określenie takich cech niezidentyfikowanego przestępcy, które umożliwiają wyróżnienie go w populacji generalnej(…).”

(str. 109). Dalsze zagadnienia omówione w tym rozdziale odnoszą się do podstaw metodyki profilowania i praktyk tworzenia profilu.

Rozdział V-ty pt.: *Metodologiczna charakterystyka profilowania* obejmuje zagadnienia: przedmiotu profilowania, wyjściowej bazy informacyjnej, generalizacji, rozumowania i odrębnie zagadnienia profilowania jako dowodu naukowego.

Rozdział VI- najobszerniejszy, oceniam najwyżej. Autor dokonał w nim omówienia kluczowych zagadnień związanych z tworzeniem etapów budowy profilu sprawców seksualnych, roli i funkcji profilowania przestępstw na tle seksualnym, ustalania modus operandi sprawców przestępstw seksualnych, rozpoznawania motywów przestępstw seksualnych, analizy tzw. podpisu

sprawców przestępstw seksualnych, wnioskowania z oględzin zwłok ofiary oraz miejsc przestępstw profilowania sprawców zgwałceń, czy zabójstw seksualnych.

Rozdział VII –ostatni, pt. *Problematyka funkcjonowania i ewolucji specyfiki profilowania kryminalnego przestępców seksualnych* zawiera: prawne podstawy profilowania, charakterystyki osoby tzw. „profilera”, możliwości wykorzystania profilowania przestępców seksualnych w procesie karnym oraz zamówienie profilu jako dokumentu.

Reasumując stwierdzam, że zakres i ułożenie treści dysertacji wskazuje na sprawną orientację Doktoranta w przedmiocie nauk penalnych, potrzebną w odniesieniu do realizacji założonego zamierzenia badawczego, dlatego też moja ocena zamierzeń badawczych, jak i treści zawartej w poszczególnych rozdziałach jest pozytywna.

III.

Formalna ocena rozprawy.

Praca doktorska pana mgra **Ireneusza Gdaka** składa się z 253 stron na które składają się: wstęp, podsumowanie i wnioski, VII rozdziałów, obszerny spis bibliograficzny obejmujący: (monografie, opracowania zbiorcze, artykuły, komentarze, akty prawne, zbiór orzecznictwa,) w języku polskim i angielskim. Pod względem formalnym praca napisana została poprawnie. Przypisy, spis bibliograficzny zostały sporządzone prawidłowo według obowiązujących metodologicznych standardów prac naukowych na poziomie rozpraw doktorskich.

IV.

Uwagi polemiczne.

Moja pozytywna ocena przedmiotowej dysertacji doktorskiej nie oznacza, iż rezygnuję z polemiki z niektórymi jej fragmentami i zaproponowanymi koncepcjami.

1/ Pierwsza i najważniejsza uwaga dotyczy **języka pracy(!!!)**, który przybiera postać nazbyt swobodnej i popularnej narracji słownej (bynajmniej **nie naukowej**), miejscami postać wręcz kabaretową ,a miejscami wręcz groteskową np. zwroty typu; : „praca pomostowa”(str. 5), „takowa kwestia „(str.7,)”z ramienia nauk kryminalistycznych” (str.5)(warto postawić pytanie jakich zatem?)lub naiwnych wręcz zwrotów typu: „Kwestie poruszone w niniejszej rozprawie są de facto istotne dla każdego obywatela Polski , gdyż poruszają kontekst przyczynowy problematyki profilowania kryminalnego przestępców seksualnych w Polsce(...), „ Ponadto, warto wspomnieć, iż uzasadnieniem w wyborze tegoż tematu jest również to, iż tenże temat stanowi nowe wyzwanie w zakresie dziedziny prawno-kryminalistycznej ,bowiem nikt do tej pory nie zweryfikował obszarów , które zdiagnozowano w niniejszej rozprawie, co z kolei odniesie istotne znaczenie dla teorii i praktyki w zakresie dziedziny prawa i kryminalistyki” (Ibidem),” (... Ofierze zgłaszającej osobiście zawiadomienie o popełnieniu wobec niej przestępstwa seksualnego należy taktownie wyjaśnić celowość chwilowego **poniechania(!?)** zabiegów higienicznych (str.81”) itp..

Powyższe „semantyczno-semiotyczno-stylistyczne kwiatki” pozostawiam bez komentarza(...).

Po odrzuceniu ww. „ozdobników semantycznych”: praca ta z pewnością nabrała by bardziej profesjonalnego charakteru.

Ww. „ zgrzyty językowe” nie przysparzają Autorowi chwały i są zauważalne nie tylko dla językowych „purystów”.

Na poziomie pracy doktorskiej ww. „chropowatości” nie powinny mieć miejsca, i to właśnie uważam za największą słabość tej dysertacji. Trudno odmówić Autorowi wiedzy w zakresie omawianej problematyki i sprawnej orientacji w przedmiocie profilowania kryminalnego sensu largo, a zjawiska

przestępczości seksualnej sensu stricto. Jednakże, po niezbędnej -w moim przekonaniu koniecznej(!)- korekcie językowej, stylistycznej i interpunkcyjnej, praca ta mogłaby osiągnąć znacznie wyższe notowania. Z pewnością nie treść, lecz forma stanowi najłabszy punkt tego opracowania (z reguły bywa odwrotnie).

Kolejna uwaga dotyczy nadmiaru „dygresji pobocznych”. Biorąc pod uwagę logikę konstrukcji tej pracy odnoszą wrażenie, że Jej Autor „miejscami” staje się ofiarą własnej manieri prowadzenie wykładu, gubiąc się we własnych dygresjach(niestety często niepotrzebnych).

Na przykład:

„ (...) Dodajmy tu w charakterze dygresji , ze rola badań DNA w ramach genetyki sądowej stale rośnie i profilerzy, specjalizujący się w przestępczości seksualnej zmiany te powinni dokładnie obserwować. Na przykład aktualny standard wielkości próbki w badaniach spermy obejmuje –zaledwie-cztery plemniki , a pojawiają się doniesienia o skutecznym badaniu identyfikacyjnym na podstawie tylko jednego plemnika. (...).str80.

Warto w końcu sformułować takie oto pytanie:

Czy faktycznie można zgodzić się z następującymi twierdzeniami Doktoranta? :

1/ „W dzisiejszych czasach pojawiają się liczne trudności w wprowadzaniu profilu jako dowodu, jakkolwiek pole profilowania jest akceptowane wraz z psychologią , jako nauką w formie naukowej ekspertyzy(...)” (str.215)

2/ „(...) Najlepszym określeniem dla profilowania będzie określenie sztuki z prawdopodobieństwem stawania się nauką...”(…)?str. 234

Problematyka omawiana przez Autora (z pewnością)wymaga szerokiego, interdyscyplinarnego spojrzenia badawczego, jednakże nie wydaje się konieczne wprowadzanie czytelnika w zakres rozważań o marginalnym znaczeniu dla tematu głównego rozprawy.

Postulowałbym w związku z tym zachowanie większej dyscypliny intelektualnej prowadzenia wyводу . „Nie zaprawiony” w naukach penalnych czytelnik mógłby odnieść wrażenie, iż wykład prowadzony jest w sposób

chaotyczny, bez wyraźnie zarysowanego horyzontu poznawczego. W celu uporządkowania prowadzonego wykładu, postulowałbym ograniczenie dygresyjności na rzecz rozbudowania niektórych wątków wykładu np. dotyczącego świetnie rozwijających się badań analizy kryminalnej. Temu zagadnieniu Autor poświęcił(nie-należnie!) zaledwie trzy strony rozważań. Wydaje mi się, że samo to zagadnienie(niezwykle modne ale przede wszystkim przydatne w zakresie rozwoju możliwości profilowania przestępców seksualnych powinno zostać opracowane zdecydowanie w szerszym kontekście teoriopoznawczo-metodologicznym).

Konkludując : „Treść tej pracy jest lepsza od formy w którą została ubrana”.

V.

Wnioski

Przedłożona mi do oceny dysertacja doktorska Pana mgra Ireneusza Gdaka spełnia kryteria stawiane pracom naukowym na poziomie doktoratu wynikające z art. 13 par.1. ustawy : „O stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki” (Dz. U. Nr.65 poz. 595) z dnia 14 marca 2003 r. z późniejszymi zmianami , dlatego też rekomenduję jej treść do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Z poważaniem

Prof. dr hab. Maciej Szostak